

Stikstofproblematiek in Westerveld

Verslag van een inleiding door Albert Fopma op 7 juli 2020

De inleiding bestaat uit de onderdelen:

- Wet natuurbescherming en Natura 2000
- Stikstofuitstoot
- Gevolgen van de uitspraak van de RvS over de PAS
- Modelmatige berekening van uitstoot
- Discussie

In de tekst wordt verwezen naar enkele bladzijden van de beelden die bij de inleiding zijn gebruikt. Deze beelden zijn [hier in te zien](#).

1. Wet natuurbescherming en Natura 2000

Op grond van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn zijn gebieden aangewezen die bescherming behoeven. Samen vormen deze gebieden het Natura 2000-netwerk. Deze gebieden hebben een Europese Status.

De Wet natuurbescherming geeft de kaders aan hoe om te gaan met deze gebieden. Afbeelding 3 laat de Natura 2000-gebieden zien in Nederland. Het zijn er meer dan 150. In Westerveld zijn er 3: 'Dwingelderveld', 'Drents-Friese Woud & Leggelderveld' en het 'Holtingerveld'. De overige gebieden liggen erg verspreid over het land, het lijkt een lappendeken, dat is in andere landen echter niet anders.

De gebieden worden immers aangewezen omdat daar de te beschermen natuurwaarden aanwezig zijn.

Vergeleken met andere landen in Europa zijn zowel het aantal Natura 2000-gebieden in als het aandeel (13,8%) van de oppervlakte van Nederland gering. (Hieronder vallen niet watergebieden als IJsselmeer en Waddenzee, die wel een Natura 2000 status hebben.) Zie de afbeeldingen 4 en 5.

De aanwijzing van Natura 2000 gebieden geschiedt op basis van ecologische criteria. Wanneer bepaalde habitats voorkomen in een gebied dient het gebied ook aangewezen te worden. Nederland telde in eerste instantie 220 'kandidaat-gebieden', maar een deel daarvan was slechts enkele hectaren groot en die zijn uiteindelijk niet aangewezen.

Het is de EU, die de lijst heeft vastgesteld. Vermindering van het aantal vastgestelde Natura 2000-gebieden om politieke redenen (zoals enkele Nederlandse politieke partijen dit graag zouden zien), is niet mogelijk.

EU-staten zijn op grond van Europese richtlijnen verplicht zodanige maatregelen te treffen, dat bijzondere natuurwaarden in deze gebieden niet achteruit gaan (afb. 6). Zijn er plannen of projecten met mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden, dan moet er een passende beoordeling plaats vinden (afb. 7). Om een paar voorbeelden te noemen: wanneer er door een voorgenomen project stikstof wordt uitgestoten, of wanneer er bos en/of heide zouden moeten worden opgeofferd voor de bouw van een camping. Bovendien geldt dat niet alleen voor projecten binnen of aan de rand van het Natura 2000-gebied, maar ook voor plannen op afstand van het gebied waarvan de gevolgen merkbaar kunnen zijn in Natura 2000 gebied.

Wanneer de toets uitwijst, dat er verslechtering op zal treden van de beschermde natuurwaarden:

- Dan moet de initiatiefnemer alles doen om het plan aan te passen
- Als dat niet voldoende oplevert dan kan er een passende beoordeling uitgevoerd worden.

- Als dat ook niet afdoende helpt kan de resterende verslechtering toegestaan worden wanneer dwingende redenen van groot openbaar belang het doorgaan van het project noodzakelijk maken, maar dan moet de verslechtering wel gecompenseerd worden.

Het bevoegd gezag voor de beoordeling van de toets is de provincie. Wanneer het Natura 2000-gebied in 2 provincies ligt – zoals het Drents-Friese Woud – dan besluit de provincie waar de activiteit plaats vindt over de vergunning, doch wel in overeenstemming met de andere provincie.

Een gebied wordt aangewezen onder de Vogelrichtlijn vanwege bijvoorbeeld het aantal vogelsoorten. Fochteloërveen is aangewezen vanwege een aantal soorten heidevogels. Het Drents-Friese Woud is aangewezen vanwege de habitatrichtlijnsoorten en habitattypen (afb. 9). Bij habitattypen moeten we denken aan onder meer droge heide, zandverstuivingen en oude eikenbossen (afb. 10).

Dit wordt door deskundigen vastgesteld.

Voor elke natuurwaarde, die in een bepaald gebied bescherming behoeft, wordt uiteindelijk door de EU een doel vastgesteld (afb. 11). Eens in de 4 jaar moet de verantwoordelijke minister bekijken of de doelen aanpassing behoeven en rapporteert daarover aan de EU.

Habitattypen ondervinden de meeste hinder van de stikstofuitstoot.

2. Stikstofuitstoot

De stikstofuitstoot wordt gemeten in de eenheid Mol. Ter vergelijking: één Mol staat gelijk aan het gewicht van 1 A-4-tje, uitgespreid over een oppervlakte van één hectare. Een klein beetje stikstof was altijd wel toegestaan: 0,05 Mol/ha/jaar was de drempel.

De hoeveelheid Mol die een habitat mag hebben voordat er schade optreedt, ligt in de orde van grootte van 400 à 1000, afhankelijk van het type habitat. Ieder habitatype heeft zijn eigen Kritische Depositie Waarde (KDW). Er is nu al veel meer van in de natuur dan die kan hebben. Er hangt rond 1800 – 2000 Mol/ha/jaar in de atmosfeer. De natuur is overbelast en iedere toename is teveel, zo heeft de Raad van State vorig jaar bepaald.

Slechts op een paar plekken in oostelijk Nederland is nog geen sprake van een situatie waar de achtergronddepositie lager is dan de KDW van de aanwezige habitattypen. Hier is dus nog een toename mogelijk.

3. Gevolgen van de uitspraak van de RvS over de PAS

Onder het Programma Aanpak Stikstof (PAS) was het tot een uitstoot van 1 Mol/ha/jaar voldoende als er melding van werd gemaakt van een project. Een vergunning hoefde dan niet. Meer dan 1000 veehouders hebben hier gebruik van gemaakt. De Raad van State heeft in 2019 uitgesproken, dat een melding niet gelijkgesteld kan worden aan een vergunning (afb. 12). Deze veehouders, die de laatste jaren hun bedrijf hadden uitgebreid, hebben daardoor geen vergunning. Zij zijn dus ‘illegaal’ bezig, maar kunnen daar zelf niets aan doen. De betrokken boeren zijn hier terecht boos over. Deze situaties worden nu alsnog gelegaliseerd, [zie hier op de website van Aanpak Stikstof](#).

Heel veel andere bedrijven hebben ook geen vergunning. Want deze zijn al gevestigd vóór de aanwijzing van Natura 2000-gebieden en hebben sindsdien ook niets veranderd; er was dus geen aanleiding om vergunning aan te vragen.

Ook bestemmingsplannen en vergunningen voor allerlei andere activiteiten mogen geen stikstofuitstoot tot gevolg hebben. Norm is dus nu 0,00 Mol; in praktijk is 0,0049 Mol de ondergrens, want een lagere uitstoot is niet meetbaar.

Voor het bestemmingplan Westerveld is dit een probleem, want er zit nog steeds ontwikkelruimte in. Dat wil zeggen, dat op grond van het bestemmingplan activiteiten mogelijk zijn en niet tegen kunnen

worden gehouden die een verhoging van de stikstofuitstoot tot gevolg kunnen hebben. Formeel zou geen bestemmingplan vastgesteld kunnen worden.

4. Modelmatige berekening van uitstoot

Er is een wettelijk vastgesteld rekenprogramma, waarmee de uitstoot van een activiteit en het effect ervan op een Natura 2000-gebied geschat kan worden. Tijdens de bijeenkomst wordt als voorbeeld een berekening gemaakt van het effect van het in gebruik nemen van een woning in Wapse, vlak bij het Drents-Friese Woud. Het blijkt dat alleen al de dagelijkse verkeersbewegingen per auto naar en van de woning leidt tot een minieme stikstofuitstoot (0,01 mol/ha/jaar) in een aangrenzend klein stukje van het Natura 2000-gebied.

Nu is dit een 'klein' project. Maar wanneer daar een nieuw veeteeltbedrijf gepland zou worden, dan geeft het rekenmodel aan, dat de effecten daarvan tot ver over de provinciegrens merkbaar zijn.

5. Discussie

Stel dat de gemeente Westerveld het aantal woningen uit wil breiden. Kan dat eigenlijk wel? Het antwoord is dat er in een deel van Westerveld op ruime afstand van Natura 2000-gebied nog wel mogelijkheden zijn zonder dat dit zou leiden tot stikstofneerslag in Natura 2000-gebieden, tenminste wanneer deze huizen zonder gasaansluiting worden gebouwd.

Mochten er toch gevolgen zijn voor het Natura-2000-gebied, dan kan het project verbreed worden door tegelijk met de bouw van de nieuwe huizen de uitstoot te compenseren door enkele bestaande huizen in de buurt gasvrij te maken. Of door bijvoorbeeld het uitkopen van een boerenbedrijf (extern salderen). Dat wil het rijk tijdelijk mogelijk maken.

Een keerzijde van het terugdringen van de stikstofuitstoot is onder andere, dat een agrariër niet gauw vrijwillig zal stoppen. Hij laat zich liever uitkopen, omdat hij dan ook geld krijgt voor zijn huidige 'stikstofrecht'. Doordat er vaak grote belangstelling is om het 'stikstofrecht' van een boer over te nemen, schiet de prijs ervan omhoog.

Een ander aspect, dat tijdens de bijeenkomst genoemd werd, is dat bijv. de biomassacentrales ook geen vergunning hebben. Daar zal ook een oplossing voor gevonden moeten worden.

Nu is beprijzing van uitstoot (CO₂, fosfaat en stikstof) een stimulans om de uitstoot terug te brengen. Albert Fopma meent dat strengere wet- en regelgeving toch ook noodzakelijk is om de uitstoot van stikstof zodanig terug te dringen, dat de uitstoot in 2050 met 40% verminderd is.

Moeten de provincies het wel bepalen? Tussen de provincie kunnen dan verschillen op gaan treden. Is het niet beter om het in één hand, dus bij de rijksoverheid te houden?

Albert: er moeten landelijke regels komen en de uitvoering moet bij de provincies liggen, want anders is dat voor het rijk niet te behappen.

Het rekenmodel bevat een hele reeks aannamen. Daardoor kan de werkelijke uitstoot van stikstof anders zijn dan de berekende uitstoot. Zo waren de gevolgen van het vliegverkeer boven 500 meter niet meegeteld. Toch is dit het rekenmodel dat de werkelijkheid het beste benadert. Al zal er wel geprobeerd worden om – waar mogelijk en nodig – verfijningen aan te brengen.

6. Meer informatie

www.natura2000.nl

www.aanpakstikstof.nl

[Eindadvies Commissie Remkes over een structurele aanpak van stikstof op lange termijn](#)